

ASIA

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan ja tasavallan presidentin yhteisessä kokouksessa käytyä keskustelua koskevien tietojen julki tuleminen

KANTELUT

Oikeuskanslerinvirastoon saapui kaksi kirjoitusta, joissa epäiltiin Helsingin Sanomissa 18.1.2015 julkaistun artikkelin ”Ilmarajoitus hiertää ulkopoliitikassa” perusteella, että valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan ja tasavallan presidentin yhteisessä kokouksessa 13.1.2015 käydyin Viron Ämarissa järjestettävää ilmarajoitusta koskevan keskustelun sisältö olisi paljastettu lainvastaisesti.

HANKITUT TIEDOT JA SELVITYKSET

Hankin käyttööni kokouspöytäkirjat niistä valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan ja tasavallan presidentin yhteisistä kokouksista, joissa kantelukirjoituksissa tarkoitettua ilmarajoitusta oli käsitelty, sekä muun noihin kokouksiin liittyvän kyseistä ilmarajoitusta koskevan kokousaineiston.

Pyysin ulkoasiainministeriötä, joka vastaa ulko- ja turvallisuuspolitiikan valmistelusta ja toimeenpanosta, antamaan lausuntonsa siitä, onko kantelukirjoituksissa tarkoitettua sanomalehtiartikkelissa paljastunut salassa pidettäviä tietoja, onko mahdollinen salassa pidettävien tietojen paljastuminen ollut omiaan aiheuttamaan haittaa tai vahinkoa Suomen maanpuolustukselle, turvallisuudelle, ulkomaansuhteille tai kansantaloudelle ja onko mahdollinen vahinko ollut luonteeltaan vakavaa. Ulkoasiainministeriön valtiosihteeri antoi 26.3.2015 päivätyn lausuntonsa. Lausunnon mukaan sanomalehtiartikkeli on sisältänyt salassa pidettäviä tietoja, mutta tiedot eivät ole olleet sellaisia, joiden paljastuminen olisi nyt kyseessä olevassa tapauksessa ollut omiaan aiheuttamaan vahinkoa Suomen maanpuolustukselle, turvallisuudelle, ulkomaansuhteille tai kansantaloudelle, eikä mahdollinen vahinko olisi ainakaan ollut luonteeltaan vakavaa. Lausunnossa viitataan tältä osin siihen, että puolustusvoimat tiedottaa kansainvälisistä harjoituksista myöhemmässä vaiheessa niiden toteutuessa.

RATKAISU

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n mukaan oikeuskansleri tutkii kantelun, jos on aihetta epäillä oikeuskanslerin valvontavaltaan kuuluvan henkilön, viranomaisen tai muun yhteisön menettelleen lainvastaisesti tai jättäneen velvollisuutensa täyttämättä taikka jos oikeuskansleri muusta syystä katsoo siihen olevan aihetta. Oikeuskansleri ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Asiassa hankitaan oikeuskanslerin tarpeelliseksi katsoma selvitys. Lain 5 a §:n mukaan oikeuskansleri voi määrätä suoritettavaksi poliisilain mukaisen poliisitutkinnan tai esitutkintalain mukaisen esitutkinnan tutkittavanaan olevan asian selvittämiseksi.

Lainsäädäntö

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan valtioneuvoston ulkopoliittisia asioita käsittelevän valiokunnan asiakirjat ovat salassa pidettäviä, jollei valiokunta toisin päättä.

Rikoslain 40 luvun 5 §:ssä säädetään virkasalaisuuden rikkomisena tai tuottamuksellisena virkasalaisuuden rikkomisena rangaistavaksi sellaisen asiakirjan tai tiedon paljastaminen, joka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaan on salassa pidettävä. Tuottamuksellisen virkasalaisuuden rikkomisen osalta edellytyksenä on, että teko ei ole huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus sekä muut tekoon liittyvät seikat kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Rikoslain 12 luvun 7 §:ssä säädetään turvallisuussalaisuuden paljastamisena rangaistavaksi tiedon ilmaiseminen sellaisesta seikasta, joka Suomen ulkoisen turvallisuuden vuoksi on säädetty tai määrätty salassa pidettäväksi tai joka tekijän tieteen on sen laatuinen, että sen paljastuminen on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa Suomen maanpuolustukselle, turvallisuudelle, ulkomaansuhteille tai kansantaloudelle.

Arviointi

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan ja tasavallan presidentin yhteisen kokouksen asiakirjoihin sovellettava viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 1 kohdan salassapitosäännös on vahinkoedellytyslausekkeeton eli riippumaton asiakirjan antamisesta johtuvista tapauskohtaisista vaikutuksista. Valiokunta voi kuitenkin päättää antaa tietoja näistä lähtökohtaisesti salassa pidettävistä asiakirjoista.

Toisaalta myös ulko- ja turvallisuuspoliittisessa päätöksenteossa tulee lähtökohtaisesti noudattaa perustuslaissa turvattuja kansanvaltaisuutta, julkisuutta ja osallistumisoikeuksia. Myös ulko- ja turvallisuuspoliittisen päätöksenteon yhteydessä tulee näin ollen lähtökohtaisesti pyrkiä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 3 §:ssä säädettyihin tavoitteisiin sekä edistää lain 5 luvun sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta annetun asetuksen mukaisesti tiedonsaantia ja hyvää tiedonhallintatapaa.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisiin kysymyksiin liittyvien vastakkaisten näkökohtien yhteen sovittamista käsiteltiin vakoilua koskevien säännösten laadinnan yhteydessä. Tuolloin todettiin, että yhtäältä säännösten on ilmaisuvapauden ja erityisesti kansanvaltaiseen yhteiskuntaan kuuluvan julkisuusperiaatteen vuoksi oltava rajoitettuja ja yksiselitteisiä. Koko yhteiskunnan kannalta merkityksellisiä asioita on voitava tiedottaa ja käsitellä julkisesti. Toisaalta säännösten on olta-

---

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

---

va sellaisia, että ne kieltävät valtiota ja yhteiskuntaa selvästi vahingoittavan salassa pidettäviin seikkoihin kohdistuvan tiedonhankinnan, tiedonvälityksen, ilmaisemisen ja julkistamisen. Arvioitaessa jonkin tiedon paljastumisen vahingollisuutta on otettava huomioon muualta oikeusjärjestyksestä ilmenevät yleiset periaatteet, kuten esimerkiksi sananvapaus, painovapaus, liikkumisvapaus sekä asiakirjojen, poliittisen toiminnan, viranomaistoiminnan ja tieteellisen tutkimuksen julkisuusperiaate. Vakoilua koskevan säännöksen tarkoituksena ei ole estää yhteiskunnallisesti merkittävien asioiden käsittelyä julkisuudessa. Ajateltaessa esimerkiksi Suomen maanpuolustusta ja sotilaallista turvallisuutta on jopa hyödyllistä, että kansalaisilla on totuudenmukainen yleiskäsitys puolustusvoimien suorituskyvystä, strategiasta, eri aselajien painotuksesta ja muista sellaisista seikoista. Asia muuttuu toiseksi, jos julkisuudessa esitetään yksityiskohtaisia tietoja joukko-osastojen sijoittamisesta ja niihin liittyvistä suunnitelmista, valmisteluista toimintamalleista erilaisten kriisien varalta, aseteknologisista keksinnöistä ja muista sellaisista asioista, joiden julkistaminen voisi helpottaa Suomeen kohdistuvia sotilaallisia toimia. Myös ulkopoliittikan hoidossa on Suomen kannalta ratkaisevan tärkeää, että kansalaiset ja vieraat valtiot saavat totuudenmukaisen käsityksen ulkopoliittikkamme perusteista. Ulkopoliittikkaan kuuluu kuitenkin tietty luottamuksellisuus. Suomen ulkomaansuhteille voi olla vahingollista esimerkiksi yksityiskohtainen tietojen julkistaminen, joka kohdistuu tasavallan presidentin toimien valmisteluun, valtioneuvoston ulkoasiainvaliokunnan piirissä käytyihin keskusteluihin, tiedonvälitykseen ulkoasiainministeriön ja ulkomailla olevan Suomen edustuston välillä tai vieraan valtion kanssa käytyjen poliittisten tai taloudellisten neuvottelujen vaiheisiin tai sisältöön, jollei asianomainen valtioelin pidä asiaa vielä julkistettavaksi mahdollisena (HE 94/1993 vp).

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kun julki tulleet valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan ja tasavallan presidentin yhteisessä kokouksessa käytyä keskustelua koskevat tiedot ovat varsin yleisluontoisia, minulla ei ole edellä lausuttu huomioon ottaen laillisuusvalvonnallisia perusteita määrätä esitutkintaa suoritettavaksi asian tarkemmaksi selvittämiseksi.

Kiinnitän kuitenkin huomiota seuraaviin seikkoihin ja oikeudellisiin näkökohtiin:

Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan ja tasavallan presidentin yhteisissä kokouksissa käsitellään kansakunnan elintärkeisiin etuihin liittyviä asioita. Jo tällaisia asioita koskevien aikanaan julkisiksi tulevienkin tietojen paljastuminen liian aikaisin voi olla kansakunnan etujen kannalta vahingollista. Ministerivaliokunnan toiminnan yhteydessä onkin syytä huolehtia viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 18 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettulla tavalla muun muassa siitä, että kaikilla valiokunnan kokouksiin osallistuvilla on tarvittava tieto käsiteltävien asiakirjojen salassa pidettävyydestä ja tietojen antamisessa noudatettavista menettelyistä ja tehtävänjaosta, samoin kuin siitä, että säännösten, määräysten ja ohjeiden noudattamista valvotaan. Yleisistä tietoturvallisuusvaatimuksista säädetään tarkemmin tietoturvallisuudesta valtionhallinnosta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 luvussa.

Saatan edellä esittämäni valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan sihteeristönä toimivan ulkoasiainministeriön tietoon. Kirjoitukset eivät ole antaneet aihetta muihin toimenpiteisiini.

Oikeuskansleri

Jaakko Jonkka

Kansliapäällikkö

Kimmo Hakonen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
POSTIOSOITE PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi